№ 102 ՇԱԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 8

1890

ՏԱՍՆ ԵՒ ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 8 № 102

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՆԵՐԿԱՅ 1890 ԹՒԱԿԱՆԻՆ

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Հրատարակվում է Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրօգրամայով: Մենք ստանում ենք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, վեց ամսվանը 6 րուբլի.

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բազարնայա փողոցների անկիւնում, Թամամշեվի տանը).

Կայսերութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

ՀԵՑՈՒԲ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ ՀԵՑՈՒԲԵԱՆԻ կինը և որդիքը յայտնելով նրա մահվան մասին, որը տեղի է ունեցել կարլսբադում, յուլիսի 27-ին, խնդրում են ազգականներին և ծանօթներին ներկայ լինել պատարագին և հոգեհանգստին, որ կատարվելու է մահվան քառասներորդ օրը, կիրակի, սեպտեմբերի 9-ին, առաւօտեան $10^1/_2$ ժամին, Ջիգրաշէնի եկեղեցում: 2—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մխիթարեան միաբանութեան հասցէին. Նամակ Հին-Նախիջևանից. Նամակ Ներքին-Ախտայից- Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատրիարքական հրաժարականի խնդիր. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Երևանեան նահանգում.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՑԷԻՆ

Գաւառներում ստացվեց հ. Ղ. Ալիշանի «Այրարատը»: Իւրաքանչիւր ոք զգում է թէ որքան թանգագին գիւտ են այդպիսի ստուար հրատարակութիւնները. ափսոս միայն, որ Վենեցիայի Մխիթարեան հայրերը չեն կամենում իրանց հրատարակութիւնները մատչելի կացուցանել հայ հասարակութեան ընթերցող մասի բոլոր խաւերի համար: «Այրարատից» յետոյ այժմ բաժանորդագրութիւն է բացված ականաւոր հեղինակի «Սիսնիք» աշխատութեան համար և բաժանորդագրութիւնը ընդունվում է միմիայն կենտրօնական գրավաճառանոցում և արժէ 20 րուբլի կանխիկ վճարելի: Մեր ունեցած տեղեկութիւնների համեմատ կենտրօնական գրավաճառանոցը ոչ աւելի քան 15 րուբլի է վճարում միաբանութեանը իւրաքանչիւր գրքի համար և ուրեմն 25% շահ է վերցնում և բացի դրանից բաժանորդները մի մի րուբլի էլ наложенный платежъ են վճարում Թիֆլիսից ստացված իւրաքանչիւր օրինակ «Այրարատի» համար: Ուրեմն բաժանորդների վրա մի գիրքը նստում է 21—22 րուբլի, որ շատ թանգ է: Այս դէպքում վնասվում է միաբանութիւնը, որովհետև նրա հրատարակած գրքերը չեն կարողանում ինչքան պէտք է տարածվել, վնասվում է ընթերցող հասարակութիւնը՝ որովհետև անձեռնհաս է գտնվում գրքերի թանգութեան պատճառով նրանց ձեռք բերել, իսկ օգտվում է կենտրօնական գրավաճառանոցը միայն: Ուստի, մեր կարծիքով, աւելի նպատակայարմար կը լինէր եթէ Վենեցիայի միաբանութիւնը ուղղակի 15 ր. նշանակէր «Սիսնիքի» գինը, յանձնելով բաժանորդագրութիւնը իր ծանօթ գործակալներին և սրանց վիտութեամբ այս և այն քաղաքի վստահելի անձանց, որոնք յանձն առնէին առանց որ և է կօմիսիօնի բաժանորդներ գտնել: Ի հարկէ, միաբանութիւնը կարող էր ամեն նախազգուշութիւն գործ դնել, որպէս զի զեղծումներ չը լինէին: Այդպիսով գրքերը կուղարկվէին իւրաքանչիւր քաղաք՝ առանց աւելորդ վճարի, ուստի և 6 րուբլի իւրաքանչիւր գրքին աւելի էժան վճարելով բաժանորդների թիւը աւելի կը շատանար, իսկ միաբանութիւնը առանձին վնաս չէր ունենայ: Միջոց տուէք գրասէր, բայց ոչ հարուստ երիտասարդներին, մանաւանդ հայ ուսուցչին ձեռք բերել հ. Ալիշանի երկերը, ուսուցչին ենք ասում, որը աւելի լաւ է հասկանում այդպիսի հրատարակութիւնների արժէքը, բայց հնար չունի ձեռք բերել հայագիտութեան այդ չքնաղ մարգարիտները: Յոյս ունենք, որ Վենեցիայի հայրերը անուշադիր չեն թողնի այս երկտողը:

***

ՆԱՄԱԿ ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

Սեպտեմբերի 1-ին

Այս նամակով մենք պարտաւորված ենք կրկնել հազար անգամ ասված, մեր պարբերական մամուլի մէջ յայտնած մտքերը, սակայն քանի հասարակութիւնը տակաւին չէ ըմբռնել և եթէ բաղդի բերմամբ ըմբռնել է, չէ իրագործել այդ տարրական ճշմարտութիւնները, էլի գուցէ շատ անգամ ստիպված կը լինենք կրկնելու: Թող մեր նամակները այդ կողմից ձանձրալի և միակողմանի լինեն,—ոչինչ. որովհետև ընթերցողին լաւ ծանօթ են մեր հասարակական կեանքի տխուր հանգամանքները: Պատահե՞լ էք արդեօք մեր գաւառական անկիւնից հասարակաց գումարների դէմ մի անգամ գրված հաշիւ. կարծում ենք, ո՛չ, պատճառ որ մենք ևս երբէք տեսած չենք այդպիսի մի բան: Իսկ միթէ հարկաւոր չէ մեզ իմանալ հասարակական հիմնարկութիւնների ել ու մուտքը, որ կարողանանք գաղափար կազմել նրանց ներկայ դրութեան մասին, համեմատել նրանց ներկան անցեալի հետ և դրանից գուշակել ապագան: Մենք ի՞նչ ենք իմանում, որ այս ինչ կամ այն ինչ հասարակութիւնը առաջ է գնում իր ընտրած ճանապարհի վրա, իր նշանակութեանը ծառայում է թէ ոչ, քանի որ ծանօթ չենք նրա նիւթական և կամ մտաւոր վիճակին: Մենք ունենք 2 եկեղեցի, 2 ուսումնարան՝ արական և իգական, ունէինք երբեմն և ողորմելի մի ընթերցարան. դրանք քաղաքիս հայկական հաստատութիւններն են, սակայն ծանօթ ենք նրանց հետ, հետաքրքրվե՞լ ենք մի օր իմանալ նրանց նիւթական դրութիւնը: Շատերը, հաւատի ենք, բնաւ չեն էլ հետաքրքրվում գիտենալու այդ և այսօրինակ «չնչին» բաների մասին աւելորդ են համարում մտածել, թանգ ժամանակի կորուստ կարծելով: Մեր քաղաքացիք ազգային հաստատութիւնները և նրանց գործերը բոլորովին մոռացութեան են տուել: Եթէ մենք մեր մասին չը հոգանք, ուրիշը չի հոգայ. ո՛ւմ «դարդն է կտրվել»: Քանի քանի մարդկանցից առիթ ենք ունեցել հարցնելու, օրինակ, ուսումնարանը ի՞նչ ունի—ոչ ոք չը գիտէ. Ս. Գէորգ եկեղեցին ի՞նչ ունի, նոյնպէս բացասական պատասխան ստանում: Երբ մենք չը գիտենք այդ, չենք կարող իմանալ թէ ո՞րպէս են նրանք կառավարվում ու պահպանվում. միայն պակաս տեղերը, մի հիմնարկութեան ցաւերը ճանաչելով, կարելի է դարման տանել այդ ցաւերին, պակասութիւնները վերացնել, ուրեմն և հիմնարկութեան դրութիւնը բարեկարգել: Օրինակի համար, մի քանի երիտասարդներ ցանկանում են խափանված ընթերցարանը ոտքի կանգնեցնել, կրկին բանալ. իսկ երբ չը գիտենք ճիշդ ո՞րքան գումար ունէր նա և ո՞ր պարոնի մօտ է գտնվում, դժուարութեամբ գուցէ կարողանան գործը գլուխ բերել:

Շինվում է Ս. Երրորդութեան եկեղեցին. ո՞վ մեզանից գիտէ նրա եկամուտը, նրա հիմնական դրամագլուխը, որ գուշակենք ե՞րբ կաւարտվի նրա շինութիւնը և ինչպէս: Էլ չենք խօսում քաղաքային և ուրիշ հասարակական գործերի վրա. մենք հաստատ կարող ենք ասել, որ գրեթէ ոչ ոք մեզանից չը գիտէ ինչ պայմաններով են կառավարվում այդ գործերը՝ աջող թէ անաջող: Եւ ամենայն բանի մասին, ինչ որ մեզ է վերաբերում, հասարակաց օգտին է նպաստում, մենք կամ բնաւ գաղափար չունենք և կամ խիստ մութ: Հասարակական կամ ազգային հաստատութիւնների գումարի քանակութիւնը, նրանց ընդհանուր դրութիւնը պէտք է ծանօթ լինի հասարակութեան իւրաքանչիւր անդամին: Ինչո՞ւ այն անձինք, որոնց մօտ գտնվում են այդ գումարները, երբէք հաշիւ չեն տալիս. չը լինի՞ թէ մտածում են, որ աւելորդ է իմանալ ժողովրդին կամ թէ գործը առանց դրան էլ «եօլա կերթայ» և կամ տասնեակ հազարներ չեն կազմում այդ փողերը: Եթէ կոպէկներ կազմեն մի որ և է հասարակական գումար, ...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՈՒՄ

I.

Շտապում եմ հաղորդել ընթերցողին իմ առաջին տպաւորութիւնները Երևանեան նահանգի մասին: Թող ների ինձ ընթերցողը, որ իմ այս տպաւորութիւնները կը լինեն անկապ:

Երևանեան նահանգը մտնելիս՝ երեք բան գործեց ինձ վրա ամենախոր, ամենազօրեղ և ես կասեմ՝ նոյն իսկ անջնջելի տպաւորութիւն. դրանք են նախ՝ Դիլիջանի ձորը, իր հարուստ բուսականութեամբ և օձապտոյտ շօսէ ճանապարհով, ապա Սևանի ծովը և վերջապէս Մասիսի տեսքը:

Դիլիջանի ձորը մտնելով՝ կառքը գրեթէ անընդհատաբար բարձրանում է և վերջապէս հասնում է ամենաբարձր կէտին, այն է Սեմէօնօվկա մալականների գիւղին, որտեղ մի անգամից անհետանում է որ և է բուսականութեան հետքը: Դիլիջանի ձորով անցնելով ես ինձ կարծում էի Շվէյցարիայում կամ Տիրօլում,—միայն Սեմէօնօվկա հասնելով՝ աչքերիս առջև նորից բացվեց բոլորովին կովկասեան տեսարան, այն է բուսականութիւնից զուրկ բնութիւնը իր մերկ սարերով: Սեմէօնօվկա գիւղից սկսեցինք իջնել դէպի Ելենօվկա մալականների գիւղը. այդտեղ, կէս ճանապարհին, յանկարծ բացվում է ճանապարհորդի աչքի առջև մի վեհ տեսարան,—դա Սևանի ծովն է: Եւրօպայում ճանապարհորդելիս ես շատ էի տեսել ծովակներ, ինչպէս Իտալիայի և Շվէյցարիայի ծովակները, բայց ոչ մէկը նրանցից ինձ վրա այն խոր և վեհ տպաւորութիւնը չը գործեց, ինչ տպաւորութիւն որ գործեց Սևանի ծովակը: Ահագին բարձրութեան վրա յանկարծ բացվում է ձեր առջև մուգ կապոյտ գոյն ունեցող ջրի ահագին մակերևոյթ, հսկայ և մռայլ սարերի մէջ ընկած.... Սևանի լիճը գործում է ոչ թէ ծովակի, բայց ծովի տպաւորութիւն.... Մարդս իր աչքերին չէ հաւատում.... Երեք հարիւր վերստ շրջապատ ունեցող ահագին ծովակը ահագին բարձրութեան վրա.... Դիմացի ափը չէր երևում, ջրի ալիքները փրփրում և զարկվում էին ծովակի այս կողմի ափերին.... Ես ակամայ խորասուզվեցայ տխուր մտածմունքների մէջ.... Ե՞րբ կը լինի, որ այդ ծովը կենդանանայ, ե՞րբ կը տեսնենք նրա ջրերի վրա շոգենաւերի երթևեկութիւնը.... Ձորս կողմը բուսականութիւնից զուրկ ափերը, այդ ափերի վրա Ջուբուխլուի պէս ողորմելի գետնափոր տներով նահապետական հայոց գիւղեր, իրանց կեղտով և աթարի կոյտերով: Շոգենաւերի երթևեկութիւնը, կանոնաւոր փողոցներով մաքուր, գեղեցիկ, մարդավայել տներով գիւղերը՝ մնացին երևակայութեանս մէջ, իսկ իրականութիւնը ցոյց էր տալիս ինձ այդ բոլոր քաղաքակրթական ցանկութիւններիս մի տխուր հակապատկեր:

Դարերի ընթացքում հայը ոչինչ չը մոռացաւ և ոչինչ չը սովորեց. հայը, այո՛, վերին աստիճանի աշխատասէր է, բայց նրա աշխատասիրութիւնը՝ մեղուի, կամ մրջիւնի աշխատասիրութիւն է,—անշարժ, զուրկ առաջադիմական, վերանորոգիչ ոգուց.... Հայի վրաչէ ազդում և չօշափելի օրինակը. մօտակայ մալական գիւղերի տները նա իր աչքերով տեսնում է, այնքան խելք ունի, որ հասկանում է նրանց շինուածքի ձևի գերազանցութիւնը և յարմարութիւնը իր գետնափոր բնակարանների համեմատ, — բայց դարձեալ շարունակում է կառուցանել այդ ողորմելի գետնափորները և նրանց մէջ ապրել:

Հայ գիւղացին իր անշարժ աւանդութեան ստրուկն է. նա խօսքով ձեզ հետ կը համաձայնվի, բայց գործնական կեանքի մէջ մազի չափ չի շեղվի իր պապերի նիստ ու կացից, աւանդութիւններից, սովորութիւններից, կեանքի եղանակից: Հայ գիւղացին դարերի ընթացքում այն աստիճան սովորել է անպայման հնազանդվել, կուրօրէն հպատակվել, որ մինչև այսօր նա դեռ չէ սովորել որ և է բանի վրա ինքնուրոյն կերպով մտածել, իր սեփական, թէկուզ նեղ աշխարհայեցողութիւն ունենալ, կորցրել է համարձակութիւնը իր սեփական հայեացք, դատողութիւն ունենալ.... Հայ գիւղացուն ամեն բան կարող էք ասել տալ, նա րօպէապէս փոխում է իր կարծիքը, գոնէ ցոյց է տալիս, որ անմիջապէս ենթարկվում է ձեր կարծիքին և համաձայնվում ձեր ամեն կարծիքի հետ, թէկուզ ձեր վերջին ասածը հակասէր հինգ րօպէ առաջ ձեր ասածին: Ինչ և կուզենաք կարող էք ասել տալ գիւղացուն.... Ինքնուրոյնութիւնից, անհատականութիւնից զուրկ մարդուն յատուկ է ամեն ձեր ասածին անդադար «բալի, բալի», կամ «հրամայես» ասել.... Յայտնեցէք մի միտք, ապա յայտնեցէք առաջին մտքին հակառակ միտք,—և հայ գիւղացին երկուսի հետ էլ կը համաձայնվի, որովհետև սովոր է իրանից մեծին երբէք չը հակառակել.... Եկէք ու այս տեսակ ժողովրդի մէջ ճ ի շ դ տեղեկութիւններ ժողովեցէք նրանց կեանքի, նրանց տնտեսական պիտոյքների, նրանց նիստ ու կացի մասին....

—Այդ ի՞նչ ծառեր են, հարցնում եմ ես Դիլի-

մար, այնու ամենայնիւ հաշիւ պիտի տան այն անձինք, որոնց ձեռքին գտնւում են այդ կալուածները:

Կարծում ենք, որ այդ մի դժուար գործ չէ. առաջինը՝ գանձապահները կը թեթեւանան ուրիշների տարակուսանքը (զուցէ և բամբասանքը) ծանր բեռից, երկրորդը՝ ժողովուրդը միամիտ և կարող կը լինի կրկին իր գրութիւնը և նրան համաձայն շարժվել:

Ա. Ե.

ՆԱՄԱԿ ՆԵՐՔԻՆ-ԱԽՏԱՅԻՑ

Սեպտեմբերի 2-ին

Դեֆտերիա հիւանդութիւնը, մի քանի ամիս մեղմանալուց յետոյ, այժմ դարձեալ սկսել է ինչեղ աւելի հուժկու: Մալաքանների Ալոճոյֆեանի և Ներքին-Ախտայի առաւել մասում մեծ կոտորած է անում այդ հիւանդութիւնը: Մեռնում են երկու տարեկանից սկսած մինչև 10—12 տարեկան հասակի երեխաները: Թէև տեղական բժիշկ պ. Ն. Զեյթլիցով յաճախ բժշկական միջոցներ է ձեռք առնում և միշտ հրաւիրում է գիւղական առաջնորդներին, որ Նրանք յայտարարեն հիւանդութեան մասին և տեղեկութիւն տան կառավարութեան մեռնողների և հիւանդների քանակութեան մասին, այնու ամենայնիւ, այդ դէպքում ժողովուրդը այնքան տմար է մասնակցել, որ փոխանակ տեղեկութիւն տալու կառավարութեանը՝ դեռ աշխատում է ծածկել երեխեն եղած հիւանդութիւնը. իսկ գիւղական առաջնորդները, մանաւանդ մալաքանները, մինչև հրամանը չստանան կառավարութիւնից՝ չեն յայտարարում մի բան յանի երկրում մասին:

Չը նայած, որ Ներքին-Ախտայի հայերի մասը մի անձնամ հնադարագրեամբ է, այն է մի կամալթիւն է բաժանած մալական համայնքիներից, այնու ամենայնիւ, հայերում բուղաւորցքի նրաններ քաղքովին չեն երևում: Այդ գուցէ նրանից է, որ առ այժմ թէ հայերի և թէ մալականների երեխաները զրարված են իրանց կալուներ և այդ պատճառով իրար հետ չեն յարաբերութիւն ունենում, բայց շուտով կը գայ ժամանակ, երբ կը սկսեն յանձել զմալ-զմալ իրար մոտ, որպէս մի գիւղի համայնքութիւն, և այդ միջոցին շատ հնարաւորութեամբ կարող են վարակել միմեանց: Ուրեմն այդ փանտաւար հանգամանքը աչքի առաջ ունենալով, հայ համայնական գիւղերը գոնէ թող նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնեն, այն է կառավարութեան միջոցով հրաւիրել մի հմուտ բժիշկ, որը իր մասնագիտութեամբ կը նպաստէ մասամբ սերման հիւանդ պաշտպանութեանը:

Մի քանի օր առաջ հայերի մասում մի աղքատ ընտանիք խոտի դէզ այրվեց. այրվելու դիպուածութիւններ միշտ պատահում են և այդ թշուառութեանը պատճառ են դառնում այն չարաճճի երեխաները, որոնք օրը մի քանի անգամ ցորենի խուրձեր են այրում և իրանց համար ուտելու զ ա ր խ ա ր մ ա ն պատրաստում (այրված ցորեն):

Քանի մի օր առաջ Ծաղկունք գիւղում կռւի ժամանակ մինը սպանում է իր ընկերին և բանտարկվում. կալանաւորը՝ բանտից դատարան բերվելով և այդ տեղից կրկին բանտ վերադարձին՝ կամենում է փախչել, այդ միջոցին պահապանը երկու գնդակներով վիրաւորում է Նրան: Վիրաւորը այժմ գտնվում է Երևանի հիւանդանոցում:

Գ. Ս.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Պետերբուրգ, օգոստոսի 30-ին

Գիտենալով, որ հայ հասարակութիւնը շատ հետաքրքրվում է Մկրտիչ Սանասարեանի կտակի և Նրա այն գումարի հարցով, որ Նա Թողել է իր հիմնած ուսումնարանին, Երզրումում, ես որպէս Նրա քեռորդի և կտակակատարներից մէկը, յայտնում եմ, որ վերջացնելով կտակակատարներից մէկի հետ Սանասարեանի գործերը, երևաց հետևեալը. Սանասարեանը Թողել է իր ուսումնարանի համար տոկոսաբեր Թղթեր իսկական գնով 268,428 րուբլի, որ բորսայի գնով (օգոստոսի 28-ի) անում է մօտաւորապէս 345,000 րուբլի և մի մեծ կտոր հող Էրզրումի մօտերքում, որի մասին կտակակատարներից մէկը չը տուեց ոչ մի տեղեկութիւն, չը նայելով որ Նրա խորհրդով և աջակցութեամբ է գնվել սրանից մօտաւորապէս 8—10 տարի առաջ: Բացի դրանից մնացել են պարտամուրհակներ 202,894 րուբլու, որոնց տասնամեակը չէ անցել. և այլ պարտամուրհակներ 52,391 րուբլու, որոնց տասնամեակն անցել է: Պէտք է ասել, որ այս վերջին երկու գումարների մի մասը միայն կարելի կը լինի ստանալ:

Կտակակատարներից մէկը մնալով Պետերբուրգում մէկ շաբաթ, տուեց միւսին լիազոր հաւատարմաթուղթ, որտեղ ասված է, թէ տալիս է միւսին իրաւունք «դնել պետական բանկ Սանասարեան ուսումնարանին պատկանեալ բոլոր տոկոսաբեր Թղթերը, ստանալ դրանց տոկոսները, Նոյնպէս և վերցնել բանկից այդ տոկոսաբեր Թղթերը, առնել, ծախել այդ տոկոսաբեր Թղթերը, ըստ ցանկութեան կտակակատարներից մէկի»: Օգոստոսի 3-ին կտակակատարներից մէկը դրեց պետական բանկը Սանասարեանի ուսումնարանին պատկանեալ տոկոսաբեր Թղթերի մեծագոյն մասը (ինչպէս Նշանակված է պատրաստ, բայց անվաւեր պրոտոկոլում)—ուսումնարանի անունով, պահելով միայն իր համար իրաւունք վերցնել բանկից այդ տոկոսաբեր Թղթերը և ստանալ տոկոսները, ըստ իր ցանկութեան, որ կատարեալ անիրաւացի է և անօրէն, և ես հակառակ է Սանասարեանի կտակին, բայց խիստ համաձայն է մնացած կտակակատարների ցանկութեանը և տուած հաւատարմաթղթին: Ես ամենայն կերպ պնդում էի, որ այդ իրաւունքները պատկանում են բոլոր կտակակատարներին միասին, բայց այնուամենայնիւ, իմ աչքի առաջ կտակակատարներից մէկը դրեց բանկը, վերոյիշեալ իր ցանկացած իրաւունքներով, բոլոր տոկոսաբեր Թղթերը և ցոյց տուեց կվիտանցիաները, որ ես յետոյ էլ հաշւի ժամանակ ստուգեցի և իզուր կրկին հակառակեցի:

Կտակակատարներից մէկի տուած լիազոր հաւատարմաթղթի Նմանը պահանջեց ինձանից ես (առանց մի որ և է իրաւունքի), ասելով թէ, եթէ ես չը տամ, Նա կը հրաժարվի ստորագրել և վաւերացնել (չը Նայելով, որ երկուսովս ենք ժողովել և ստացել գումարները) թէ հաշիւները և թէ պրոտոկոլները, որ մենք երկուսովս միասին կազմեցինք: Պէտք է ասել, որ ուսումնարանին Թողած գումարը, համաձայն կտակին, գտնվում է բոլոր երեք կտակակատարների իրաւունքի տակ համահաւասարապէս: Ես չը համաձայնեցի տալ կտակակատարներից մէկին Նրա պահանջած լիազոր հաւատարմաթուղթը, այդ պատճառով էլ Նա չը ստորագրեց և չը վաւերացրեց Սանասարեանի ուսումնարանին վերաբերեալ հաշիւները և օգոստոսի 27-ին, երկու ամսով, գնաց ճանապարհորդելու Կիէվ, Ղրիմ, Կովկաս և այլ տեղեր: Ես ստիպված եղայ առժամանակ մնալ Պետերբուրգում, ուսումնարանին պատկանեալ տոկոսաբեր Թղթերը և կայքն օրինաւոր կերպով ապահովացնելու և փրկելու զանազան փորձանքներից: Իսկ, երբ որ ուսումնարանի կայքին վերաբերեալ գործերը կանոնաւոր կերպով կարգադրված կը լինեն, կամ թէ հանգամանքները կը պահանջեն, ես կը հրատարակեմ թէ Սանասարեանի կտակը և թէ մեր բոլոր պրոտոկոլները, չը Նայելով որ կտակակատարներից մէկը կատարեալ հակառակ է դրանց հրատարակմանը:

Լսում եմ, որ Կովկասի մի քանի տեղերում (Թիֆլիս, Բագու) լուր է տարածված, որպէս թէ ես կամեցել եմ քանդել տալ Սանասարեանի կտակը և ուսումնարանին կտակած ամբողջ գումարը սեփականացնել: Այդպիսի ցանկութիւն ես երբէք չեմ ունեցել և չէի էլ կարող ունենալ: Ինձ համար անվայել է այդպիսի գործ Նաև երազում տեսնելը և ոչ թէ ձգտել իրագործելու, եթէ Նաև Սանասարեան ինձ ապահովացրած չը լինէր: Ես մաքառել եմ կտակակատարներից մէկի դէմ Նրա արած անկանոնութիւնների և անիրաւութիւնների պատճառով, որպէս զի ուսումնարանին կտակած գումարը չը լինի միայն մէկի լիազոր իրաւունքի տակ:

Ի դէպ է պատմել մի ծիծաղելի անցք. երբ որ ես եկայ Պետերբուրգ, կտակակատարներից մէկը տուեց միւսին լիազոր հաւատարմաթուղթ, որ վերբը ջնջված է: Այդ օրերում կտակակատարներից մէկը ինձ յայտնեց, որ մինչև ես Նրան չը տամ լիազոր հաւատարմաթուղթ, Նա չի տայ ինձ այն գումարը, որ Սանասարեան կտակել է ինձ համար: Ես ծիծաղեցի:

Կտակակատար և քեռորդի Սանասարեանի՝ բժ. Լևոն Տիգրանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐԴԱՀԱՆԻՑ մեզ գրում են հետևեալը. «Ռուսաց տիրապետութիւնից յետոյ Արդահանը այնպիսի մեծ փոփոխութեան չէ ենթարկվել, որպէս Բաթումը և Կարսը: Արդահանի գլխաւոր փոփոխութիւնը Նրանումն է կայանում, որ Տաճկաստան մ ո ւ հ ա ջ ի ր գնացած Թիւրքերի փոխարէն բնակութիւն են հաստատել այստեղ մօտակայ քաղաքներից — Ախալցխայից, Ախալքալաքից և Արդուինից գաղթած հայերը: Հայ կաթոլիկներ կային այստեղ Թիւրքաց տիրապետութեան ժամանակից և այժմ աւելի շատ են: Հայ-լուսաւորչականներին եկեղեցու չինելու համար մի յարմար տեղում շնորհված է կառավարութեան կողմից մի մզկիթ, որին եկեղեցու ձև տալու համար բաւական գումար ծախսած են: Եկեղեցու գաւթում Արդահանի հայերը կառուցել են ուսումնարանի մի փոքր շինութիւն, որի մէջ յարմարեցրել են Նաև մի փոքրիկ և կոկիկ Թատրոնական բեմ»:

—

Մեզ գրում են ԴԻԼԻՋԱՆԻՑ. «Դիլիջանի սանիտարական պայմանները անտանելի են: Աղբը ուղղակի փողոցներում են Թափում, իսկ փողոցների մաքրութեան մասին հոգալը պճնասիրութիւն է դիլիջանցիների համար: Գլխաւոր փողոցը, որին այստեղ բ ա զ ա ր են անուանել, աղբանոցի մի բուն է ներկայացնում: Ամենայն տեսակ ընտանի կենդանիները—ձիերը, էշերը, գոմէշները, եզները և այլն գլխաւոր փողոցում լցված են, այնպէս որ աներկիւղ անցնելն անկարելի է լինում, մանաւանդ երեխաներին»:

—

Մեզ գրում են ՇՈՒՇՈՒՑ. «Մեր Թեմական դպրանոցում ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 3-ից: Մինչև այժմ, երբ դպրանոցը կառավարում էին մեծ-մեծ բրդող Նախկին հոգաբարձուները և տխրացու տեսուչները, ուսումը սկսվում էր սեպտեմբերի 15—20-ին: Պէտք է յուսալ, որ այժմեան հոգաբարձութեան շնորհով կը լրացվեն դպրանոցի մի քանի Թերութիւնները: Մեր օրիորդաց դպրոցի աւագ-ուսուցիչը արդէն հեռացված է պաշտօնից. Նրա տեղ Նշանակվել է մի տիկին, որը, երևակայեցէք, հայերէն խօսել անգամ չը գիտէ, և այդպիսին պէտք է կառավարէ մեր օրիորդաց դպրոցը: Ա՛յս է արդեօք հոգաբարձուների գործունէութիւնը.... Երևի հոգաբարձու են դարձել Նրա համար, որ ռոճիկ տան սրան-Նրան»:

—

ԴՁԼԱՐՎԱՏԻՑ մեզ գրում են օգոստոսի 31-ից. «Այսօր Անդրկասպեան երկաթուղու կառավարիչ գեներալ-լէյտենանտ Աննէնկով ժամանեց տեղս, և փորձեց հրաշէջ խումբը. փորձից յետոյ գեներալը շնորհակալութիւն յայտնեց և գովեց խմբին, որոնք պատասխանեցին «ուրաներով»:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Անցեալ օրը մի երեխայ կանգնած լինելով դարսած տախտակների մօտ, յանկարծ տախտակները Թափվում են Թըշուառ երեխայի վրա և սպանում Նրան»:

—

Մեզ տեղեկացնում են, որ Երևանից Նախիջևան տանող ճանապարհը, որը խճուղի դարձնելու համար բաւական ծախս է եղել, մինչև այժմ էլ գտնվում է ամենավատթար դրութեան մէջ: Ջըր եղանակին անտանելի Թող, անձրև ժամանակ—

ջանի անտառում մի խումբ հայ գիւղացիներից, ցոյց տալով ինձ անյայտ տեսակին պատկանող վիթխարի ծառերի վրա.

—Ես ծառին ա մ բ ա ր ա դ ո ւ ենք ասում, աղա.

—Կարելի է բ ա ր դ ի ծառ է դա, հարցնում եմ ես դիտմամբ....

—Հա, աղա, բարդի է....

Գալիս եմ կէս հայ և կէս մալական Նիկոլաեվկա գիւղը, որի մալական ազգաբնակութեան մի մասը մի քանի տարի առաջ Կարսի Նահանգը գաղթելով՝ հայերը բռնել են գաղթածների տեղը: Դիմում եմ հայ գիւղացիներին և հարցնում.

—Այստեղի մանուկների մէջ բկացաւը շատ է տարածված և Նրանից շատ են մեռնում....

Խորամանկ գիւղացին գիտէ թէ ում հետ է խօսում և Նախ և առաջ ուզում է դ ո ւ ր ս գ ա լ իր հետ խօսողին.

—Մալականներից շատ են մեռնում, աղա:

—Բայց ես լսեցի, որ ձեր մանուկներից գլխաւորապէս շատ են մեռնում....

—Հա, աղա, մեր հայերից էլ են շատ կոտորվում....

Սևանի ափին գտնվող Ջուբուխլու գիւղի մի բնակչին հարցնում եմ թէ գիւղը արդեօք շատ հողեր ունի: Հայ գիւղացին իր ճակատի տակից աչքերիս Նայելով, կարծես դիտելով ինձ և ուզենալով գուշակել ցանկութիւններս, դիտաւորութիւններս ու հարցիս Նպատակը, անմիջապէս պատասխանում է.

—Փառք Աստուծու, հող շատ ունենք:

—Բայց ես, ընդհակառակն, լսեցի, որ Սևանի ծովի շուրջը գտնվող հայ գիւղերը տանջվում են հողի պակասութիւնից....

—Հա, դրուստ ես ասում, աղա, առաջվա պէս էլ բոլ բոլ հողեր չունենք, շատ շատ ենք՝ չատացել ու հողերս պակասել են....

Եկէք ու այս տեսակ ժողովրդի մէջ, որի Նշանաբանն է իրանից մեծի կարծիքին անպայման յարմարվելը, պտտվեցէք, Նրա կեանքըն ուսումնասիրեցէք ու Նրանից ճիշդ տեղեկութիւններ ժողովեցէք.... Ինչ էլ ուզենաք՝ կարող էք Նրան ասել տալ: Եկէք ու ճշմարտութիւնն իմացէք, երբ դարեւոր կեղծաւորութեան սկզբունքի վրա կրթված հայ գիւղացին, որը կեղծաւորութիւնը և իրանից մեծի կարծիքին անպայման յարմարվելը՝ սովորել է իր կեանքի գոյութեան անհրաժեշտ պայման համարել....

Ես գիշերեցի Ելենովկա մալականների գիւղում: Ահագին գիւղ է և շատ հարուստ է երևում. ես զարմացայ, տեսնելով որքան մեծ քանակութեամբ ունի գիւղը տաւար ու ձիեր: Գիւղի դիրքը շատ գեղեցիկ է. Նա գտնվում է ուղիղ Սևանի ծովի ափում: Մալականների տները շատ յարմար են, համեմատելով հայերի տների հետ, տեսքը թէ դըրսից և թէ Ներսից մաքուր է, բայց տների բակերը անմաքուր են և աղբով լի... Զարմանալի չէ որ մալականների մէջ ամեն ամառ սաստիկ տարածվում են զանազան հիւանդութիւններ, մանաւանդ մանուկների մէջ, ինչպէս օրինակ դի:Ֆտերիտ և այլն: Կրկնում եմ՝ մալականների տները ըստ երևոյթին մաքուր են, բայց Նրանց կացութիւնը բաւական անմաքուր է:

Մի զարմանալի կրօնական շարժում է Նշմարվում այժմ անդրկովկասեան մալականների մէջ: Գիշերելով Ելենովկայի մէջ, ես սենեակում Նըստած սկսեցի քրքրել սենեակի անկիւնում դրված սեղանի վրա ընկած գրքերը. դրանք բոլորն էլ կրօնական գրքեր էին, աղօթագրքեր, բայց բոլորն էլ հրէական լեզուով, ռուսերէն Թարգմանութեամբ: Ցայտնվեց որ մեր տանտէրերը ս ո ւ բ ո տ ն ի կ ն ե ր էին, այսինքն հրէական կրօնին պատկանող աղանդաւորներ: Սկսեցի հարց ու փորձ անել և յայտնվեց, որ գիւղի կէսը մ ա լ ա կ ա ն ն ե ր ի աղանդից արդէն անցել է հրէական աղանդին: Հաստատ աղբիւրներից իմացայ, որ մալականներից շատերը ոչ թէ միայն Ելենովկայում, բայց և Անդրկովկասում գտնված մալականների միւս գիւղերում այդ աղանդաւորները մեծ քանակութեամբ անցնում են այժմ դէպի հրէական, ս ո ւ բ ո տ ն ի կ անուանված աղանդը:

Դուրս գալով Ախտա կայարանից առաջին անգամ երևում է կապոյտ երկնքի վրա Մասիսի սպիտակ գագաթը: Առջևս ձգվում է Արարատեան դաշտը իր ամբողջ ընդարձակութեամբ: Զարմանալի համբերութիւն պէտք է ունենան այս դաշտի գիւղացիները. ամբողջ Արարատեան դաշտը իր հողի մէջ կրում է անթիւ, անհամար քարեր. գիւղացին հողը հերկելու ժամանակ անդադար պէտք է հանէ հողից մանր քարեր, որոնք շատ են արգելում գութանի կանոնաւոր գործունէութեան:

Անցնելով Արարատեան դաշտով ես մտածում էի՝ որքան կը հարստանար այդ երկիրը, եթէ այդտեղ անցկացվէր երկաթուղային գիծը: Արարատեան դաշտը ոչ թէ միայն բուսական բերքերի կողմից, բայց և հանքերի կողմից շատ հարուստ է: Մի տեղ մեծ քանակութեամբ գտնվում են ֆիլտրի քարեր, մի ուրիշ տեղ մարմարիոնի պէս հրաշալի վարդագոյն քարեր, իսկ օ բ ս ի դ ե ա ն ասված Թանգագին քարը ամբողջ սարեր է գոյացնում....

Այս րոպէիս, երբ գրում եմ, դեռ ես Երևանի քաղաքը չեմ մտել, այլ գտնվում եմ Երևանից ոչ հեռու գտնվող մի ամարանոցում: Այս օրերս գընում եմ Երևան:

Գրիգոր Արծրունի

անտանելի ցեխ, և միշտ քարուքանդ,—ահա այդ ճանապարհի պատկերը:

—

Լսում ենք, որ Թէմիրխանշուրայում մտադրութիւն կայ հիմնել Կովկասեան Բարեգործական ընկերութեան տեղական ճիւղ:

—

Լսում ենք, որ մի խումբ երիտասարդներ պատրաստւում են կազմակերպել Թիֆլիսում ժողովրդական դասախօսութիւններ տեղական լեզուներով: Յայտնի է, որ այդպիսի դասախօսութիւններ ռուսերէն լեզուով արդէն լինում են:

—

Էջմիածնից մեզ գրում են, որ հաւանօրէն այս տարի մեռօնօրհնութեանը Թիւրքաց Հայաստանից շատ քիչ ուխտաւորներ կը գան:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԻ ԽՆԴԻՐ

—

Կ. Պօլսի հայոց լրագիրներում կարդում ենք. «Սուլթանը մերժելով հանդերձ Պատրիարք Հօր հրաժարականը, շնորհ ըրած է Հայոց ազգին վրա ունեցած իւր հայրագութ խնամոց մէկ նոր առհաւատչեայ ընծայել և իւր բարձր խրատէով հրամայել, որ հայոց ազգային աւկախ խնդիրք, որք ժամանակէ մը ի վեր նիւթ եղած են բանակցութեանց ընդ մէջ Բ. Դրան և Ազգային Պատրիարքարանի, ընդ փոյթ կարգադրուին հիմնովին:

Ն. Կ. Վեհափառութիւն իւր հայրական հոգածութեամբ բարեհաճած է նաև ազդու հրամաններ տալ, որպէս զի կարևոր միջոցք անյապաղ ի գործ դրուին գաւառաբնակ հայ ժողովրդեան անդորրութեան և բարօրութեան համար:

Կայսերական Թիկնապահ մը Մաքրի-գիւղ, Պատրիարք Հօր բնակարանն, երթալով, Վեհ. Սուլթանին կողմէ հրաւիրեց զՆ. Սրբազնութիւն ի կայս. պալատ: Այս կայսերական հրաւէրին վրայ, Ն. Սրբազնութիւն ի կայս. պալատ գնաց այս առաւօտ, և առաջին քարտուղար Սիւրէյա փաշայի կողմէ ընդունուելով, ժամու մը չափ տեսակցեցաւ Ն. Վսեմութեան հետ:

Սիւրէյա փաշա, յանուն Վեհ. Սուլթանին, յայտարարեց թէ այն ազգային և եկեղեցական խնդիրներն, որք բանակցութեան նիւթ եղած են Բ. Դրան և Պատրիարքարանի միջև, պիտի կարգադրուին ընդհուպ, թէ եկեղեցական իրաւասութիւնք ու առանձնաշնորհմունք իրենց նախնի բուն վիճակին պիտի վերածուին և կարգադրութիւններ պիտի ըլլան, որոց արդիւնքն ի մօտոյ պիտի տեսնուի և գոհ պիտի մնայ Հայոց ազգը:

Սիւրէյա փաշայի և Ս. Պատրիարք Հօր միջև կարծեաց փոխանակութիւններ ու տեսութիւններ տեղի ունեցան այլ և այլ աւկախ խնդրոց նկատմամբ:

Ուրբաթ օր Յովհաննէս աւագ քահանայ Մըկրեան և քաղաքական ժողովոյ ատենապետ Սահակ էֆէնտի Ղազարոսեան Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ գիր մը տարին արտաքին գործոց Նախարարութեան խորհրդական Տատեան Վսեմ. Ցարութիւն փաշային, որով Ն. Սրբազնութիւնը կը յայտարարէ, թէ ետ կառնու իւր հրաժարական՝ յանուն Վեհ. Սուլթանին Ցարութիւն փաշայի կողմէ իրեն հաղորդուած հաստատ խոստմանց վրայ յենլով, այն վստահութեամբ թէ եկեղեցական առանձնաշնորհմանց խնդրոյն վաղ ընդ փոյթ լուծում պիտի տրուի ըստ կայսերական բացորոշ կամաց, և ի նկատ պիտի առնուի Եկեղեցական Համագումար ժողովոյ նոր յիշատակագիրն ևս նոյն խնդրոց վրայ, և այս նպատակաւ յատուկ յանձնաժողով մը պիտի կազմուի, և յանուն Ն. Կ. Վեհափառութեան հրամաններ պիտի ղրկուին հայաբնակ գաւառաց կուսակալներուն՝ պէտք եղած գգուշութիւններն ի գործ դնելու համար յօգուտ և ի բարեկեցութիւն ժողովրդեան և երկրին: Ս. Պատրիարք Հայրն այս գրով շնորհակալութիւն կը յայտնէ Վեհ. Սուլթանին կողմէ Ցարութիւն փաշայի միջոցաւ իրեն հաղորդուած այս հրամանաց և խոստմանց համար, և կը վերջացնէ աղօթելով վասն անգին կենաց Ն. Վեհափառութեան, որ այս կերպիւ իւր հոգածութիւնը ցուցած է իւր հաւատարիմ հայ հպատակաց վրայ:

Այս եղած էր անհաւասիկ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր մի քանի օրէ հետէ Վսեմ. Ցարութիւն փաշայի հետ ունեցած երկար խորհրդակցութեանց արդիւնքն, զոր Ն. Սրբազնութիւն ուրբաթ օրը ծանոյց խառն ժողովոյ անդամներուն, զորս իՄաքրիգիւղ հրաւիրած էր պարզապէս տեղեկանալու համար իւր հրաժարականի խնդրոյն այս ելից:

Խառն ժողովոյ անդամք կարծեաց ընդհանուր փոխանակութիւն մ'ըրին խնդրոյն այս վախճանին վրայ, և ցուցեան՝ գործողութեան լիակատար ազատութիւն թողլով Ն. Ամենապատուութեան:

Շաբաթ օրը դատական Նախարարութեան ներկայացուեցաւ Եկեղեցական Համագումար Ժողովոյ նոր յիշատակագիրն, ի պատասխանի նոյն Նախարարութեան կողմէ եկած թէզքերէին, որով պատասխան տրուած էր Եկեղեցական Համագումար Ժողովոյ առաջին յիշատակագրոյն տասը կէտերու»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Վիեննայի «Polit. Corresp» լրագրին սեպտեմբերի 6-ից (նոր տոմարով) գրում են հետևեալը. «Վերջապէս հեղեղից ձնասված տեղերից սկսեցին բարեյաջող տեղեկութիւններ ստացվել: Ցորդ անձրևները դադարեցան և ջուրը գետերում սկսեց պակասել: Յոյս ունեն, որ ճգնաժամն այժմ անցած կարելի է համարել: Հեղեղները ահագին վնասներ պատճառեցին: Հեղեղից վնասվածներին օգնելու համար պէտք է, որ առանձին համայնքները, ամբողջ շրջանները և ամբողջ կայսրութիւնը մեծ զոհաբերութիւններ անեն»:

—«Daily News» լրագրին Եգիպտոսից հաղորդում են, որ Եգիպտոսի նահանգապետը հրաժարական է տուել:

—Հռոմից լրագիրներին հեռագրում են, որ իտալական կառավարութեան հրամանով հանրապետական կուսակցութեան անդամների մօտ խուզարկութիւններ են կատարւում:

—Օգոստոսի 26-ին (սեպտեմբերի 6-ին) Ստամբուլով ընդունեց մի պատգամաւորութիւն, որը եկել էր շնորհաւորելու նրան ընտրութիւնների հետևանքները: Մի ճառով պատասխանելով պատգամաւորութեանը, Ստամբուլով ասեց, թէ ժողովուրդը կրկին իր հաւանութիւնը տուեց իշխանի քաղաքականութեանը, և կառավարութիւնը, ի հարկէ, ապագայումն ևս յոյս ունի հետևել նոյն քաղաքականութեանը: Մինիստրը աւելացրեց, որ քանի որ ժողովուրդը կը նպաստէ կառավարութեանը, վերջինս երբէք չի հրաժարվի իր այժմեան թէ ներքին և թէ արտաքին քաղաքականութիւնից: Ազգային ժողովի ընտրված անդամների թւում զանվում են 30 թիւրքեր և 2 յոյն: Դրանք բոլորն էլ այժմեան կառավարութեան կուսակիցներ են:

—Բերլինի «Poste» լրագիրը հաստատ աղբիւրներից հաղորդում է, թէ գերմանական պարլամենտի ագագայ նստաշրջանի ընթացքում գերմանական զօրքի թիւն աւելացնելու, կամ նոր զօրաբաժիններ կազմակերպելու համար դրամական նոր նպաստներ չեն պահանջվի պարլամենտից: Գերմանական կառավարութիւնը ամենևին դիտաւորութիւն չունի այդպիսի պահանջներ անել մինչև սեպտեննատի (եօթնամեակի) լրանալը և մինչև անգամ հրաժարվել է օֆիցէրների ռոճիկն աւելացնելու վերաբերեալ օրինագիծը պարլամենտին առաջարկելու մտքից:

— Անգլիայի և Իտալիայի մէջ եղած տարաձայնութեան վերաբերեալ լուրերը ոչ միայն չարունակվում են, այլ, ընդհակառակն, զօրեղանում են: Դրանց տարաձայնութեան պատճառը և կռուածաղիկը Աֆրիկան է: Աֆրիկայի վերաբերմամբ, որպէս յայտնի է, Անգլիան արդէն պաշտօնական համաձայնութիւն կայացրեց Գերմանիայի, Ֆրանսիայի և մինչև անգամ Պորտուգալիայի հետ, բայց Իտալիայի հետ մի այդպիսի համաձայնութիւն դեռ չէ կայացրել և, ինչպէս այժմ յայտնվում է, այն պատճառով, որ իտալացիներն աշխատում են իրանց ազդեցութիւնը տարածել այն ուղղութեամբ, որը Լոնդոնում իրանց համար վտանգաւոր են համարում: Իտալական գործակալները Աֆրիկայում դաշնագիրներ կապեցին Կասալայի ուղղութեամբ բնակվող ցեղերի մի քանի աւագների հետ, որից եզրակացնել կարելի է, որ իտալացիները դիտաւորութիւն ունեն գրաւել այդ քաղաքը: Գեներալ Օրրէրօ, նախկին զօրքերի հրամանատարը Մասսօվայում, ասել է մի լրագրի խմբագրի հետ խօսակցելիս, թէ Կասսալան պէտք է Իտալիային պատկանի և թէ անգլիական բողոքների վրա չը պէտք է ուշադրութիւն դարձնել, որովհետև Անգլիան միշտ հաշտվում է կատարված իրողութեան հետ: Այդ բոլորը անգլիական մամուլի մէջ մեծ դժգոհութիւն յարուցեց և «Times» լրագիրը յայտարարեց, որ եթէ Իտալիան կը շարունակէ այդպէս գրգռել հասարակաց կարծիքը Կասսալան գրաւելու համար և եթէ Կրիսպիի գործակալները չեն դադարի նոյն նպատակով գործելուց Աֆրիկայում, այն ժամանակ Անգլիան ստիպված կը լինի հրաժարվել որ և է զիջումներ անելուց Իտալային աշխարհիս այդ մասում: Կասսալայից Անգլիան միայն այն դէպքում կը հրաժարվի, եթէ իտալական դիպլօմատները կապացուցանեն, որ Կասսալան անհրաժեշտ է Եգիպտոսի պաշտպանութեան համար:

—Ֆրանսիայի խաղաղ բանակցութիւնները Դահոմէի հետ ընդհատված են և սեպտեմբերի 6-ին (18-ին) այդ երկրի յանդուգն և արիւնարբու պետի դէմ պատերազմական նոր արշաւանք է սկսվում:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օնտարիօ նահանգի (Կանադա) Տօրօնտօ քաղաքում, որպէս հաղորդում է «Ind. Belge» լրագիրը, հարց է յարուցված գործադրելու անգլիական հին օրէնքը այն կանանց դէմ, որոնք կը մեղադրվեն բամբասանքի համար կամ որոնք սէր ունեն դէպի զանազան կռիւները: «Կինը, ասում է օրէնքը, որը կը բամբասի կամ անդադար կռիւներ կանի, որով և երկպառակութիւն կը սերմանի իր ընտանիքի անդամների մէջ, նոյնպէս և խաղաղ բնակիչների մէջ, այդպիսի կնոջը հրապարակապէս պէտք է խորասուզել ջրի մէջ մի առանձին գործիքով, որ առանձնապէս դրա համար կը լինի յարմարեցրած: Այդպիսի մի պատժի կենթարկվէր այս օրերս մի կին Տօրօնտօում, որը իր կռուարար բնաւորութեամբ անհանգիստ էր անում իր բոլոր խաղաղ հարևաններին:

*
* *

Արգենտինեան հանրապետութեան մէջ մի տարօրինակ միջոց են գործ դնում արբեցողներին ուղղելու համար: Նորերս Բօղարիօում կալանաւորեցին արբեցողութեան համար մի վաճառական, որը գնացել էր այդ երկիրը բաղդ որոնելու: Աւանց որ և է տուգանքի ենթարկելու՝ ստիպեցին նրան փողոցներն աւելել մի շաբաթվայ ընթացքում:

*
* *

Սիրակուզայում, Սիցիլիայում, մեռաւ մի կարապ, որը 300 տարի էր ապրել:

*
* *

Չինաստանում առաքինութիւն է համարվում, երբ այրի կանայք ինքնակամ մահուան են դատապարտում իրանց: Նորերս մի 24 տարեկան կին, որի մարդը մեռաւ, վճռեց ինքնակամ մահուան դատապարտել իրան: Հէնց որ նրա դիտաւորութիւնը յայտնի եղաւ, նա բազմաթիւ հրաւէրներ ընդունեց խնջոյքներին մասնակցելու: Այդ խնջոյքներից վերջինի ժամանակ նա վեր ելաւ իր համար շինած մի բարձրութեան վրա: Պառաւ կանայք ծունկ էին չոքում նրա առաջ, որպէս սուրբի առաջ: Ապա որպէս նշան հրացան արձակվեց և ջահիլ կինը կանգնեց կախաղանի տակ և խեղդվեց բոլորի առաջ:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 սեպտեմբերի: Հրատարակված է Բարձրագոյն հրովարտակ Մեծ Իշխան Նիկօլայ Նիկօլաեվիչի աւագի անունով, զօրահանդէսի աւարտման առիթով:

ԲԱԳՈՒ, 6 սեպտեմբերի: Երէկ երեկոյեան ֆինանսների մինիստրը ուղևորվեց դէպի Ուզուն-Ադա:

ԲԵՐԼԻՆ, 6 սեպտեմբերի: Երէկ Բօնշտօկի ամրոցը ժամանեց աւստրիական կայսրը գերմանական կայսրի հետ տեսակցելու համար: Բօնշտօկի ամրոցից ոչ հեռու ապրում է այժմ և Սակսոնիայի թագաւորը, որը իբր թէ երկու կայսրների մէջ միջնորդի դեր պէտք է խաղայ ինչ որ գործերի վերաբերմամբ: Բօնշտօկումն են այժմ նոյնպէս թէ կոմս Կալնօկի և թէ Կապրիվի:

ՊԱՐԻԶ, 6 սեպտեմբերի: Նախագահ Կարնօ ժամանեց Կամբրէ զօրախաղերին ներկայ լինելու համար: Կամբրէում զինւորական բանկետի ժամանակ Բիյլօ գեներալը առաջարկեց այն օտար պետութիւնների թագաւորների կենացը, որոնց ներկայացուցիչները ներկայ են զօրախաղին, որին պատասխանեց Պարիզի ռուսաց զինւորական գործակալ բարօն Ֆրեդերիկս առաջարկելով Կարնօի կենացը: Այնուհետև զինւորական մինիստր Ֆրէյսինէ առաջարկեց խմել ֆրանսիական զինւորի կենացը և մատնացոյց արեց այն հեռաքննութեան վրա, որով ազգայնականութիւնը հետևում է զօրախաղերին, երբ ցոյց է տալիս ազգը զօրքի հետ կապող համերաշխութեան կապերը յօգուտ երկրի բարօրութեան:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 սեպտեմբերի: Վօլինում եղած զօրախաղերի առիթով հրատարակված են Բարձրագոյն հրովարտակներ Գուրկօ և Դրագոմիրով գեներալների անունով, որոնց Թագաւոր Կայսրը անկեղծ երախտագիտութիւն և շնորհակալութիւն է յայտնում և մատնացոյց է անում այդ երկու գեներալների ծառայութիւնների վրա: Իսկական հրովարտակի վրա Նորին Մեծութեան սեփական ձեռքով գրված է. «անկեղծ և շնորհակալ Ալէքսանդր»: Հրատարակված է նոյնպէս Բարձրագոյն հրովարտակ Կիէվի գեներալ-նահանգապետի անունով, որի մէջ ասված է, թէ Վօլինի և թէ ռուս ժողովրդի և ուղղափառութեան համար պատմական թանգագին տեղերի այցելութիւնը Նորին Մեծութեան վրա ուրախ տպաւորութիւն թողեց: Զօրախաղերի առիթով Վօլինում, Թագաւորը զինւորներին Արքայական շնորհակալութիւն յայտնեց և մի-մի ռուբլի շնորհեց:

ՎԻԷՆՆԱ, 7 սեպտեմբերի: Հաւատացնում են, որ սերբիական մինիստրների վերջին տեսակցութիւնը աւստրօ-ունգարական մինիստրների հետ այն հետևանքն ունեցաւ, որ սկզբունքով համաձայնութիւն կայացրին այն բանի մասին, որ սերբիական խոզերի ներմուծումը նորից թոյլ կը տրվի Աւստրօ-Ունգարիայում:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Սեպտեմբերի 4-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ. . .	76 ր.	90 կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ — . . .	37 »	75 »
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . . .	30 »	40 »
Ոսկի — — արժէ . .	6 »	16 »
Մաքսային կուպօններ — . . .	123 »	50 »
Արծաթ — — — . . .	1	12 »
Բօրսային դիսկօնտներ — . . .	5 և	6½% »
Պետ. բանկի 5% տոմս 1-ին շրջանի.	100 »	87 »
— — — — 2-րդ —	100 »	— »
— — — — 3-րդ —	100 »	— »
— — — — 4-րդ —	100 »	25 »
— — — — 5-րդ —	100 »	— »
— — — — 6-րդ —	100 »	— »
6% ոսկեայ փոխառութիւն	136 »	75 »
4% ոսկեայ ռէնտա	— »	— »
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	101 »	75 »
— — — 2-րդ —	101 »	75 »
— — — 3-րդ —	102 »	25 »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	227 »	— »
— — երկրորդ —	213 »	— »
— — երրորդ ազն. կալ. բ.	212 »	50 »
Պետական. երկաթուղային ռէնտա .	101 »	12 »
5½% ռէնտա	103 »	75 »
5% ներքին փոխառութիւն	87 »	50 »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	100 »	50 »
4% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի. .	103 »	75 »
4½% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ. .	— »	— »
— — — թղթադ.	97 »	87 »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիները. .	97 »	12 »
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	95 »	75 »
Օդեսայի — — .	95 »	50 »
Թիֆլիսի — — .	— »	— »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	— »	— »
— — Քութայիսի — — .	— »	— »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է:

ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

փօստային գնացքը ուղևորվում է

ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Բաթում . .	8 ժ.	40 ր.	առաւ.
ԲԱԹՈՒՄԻՑ գալիս է Թիֆլիս .	11 »	8 »	երեկ.
ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Բագու . . .	12 »	8 »	երեկ.
ԲԱԳՈՒԻՑ գալիս է Թիֆլիս . .	7 »	40 »	առաւ.

Ապրանքա-ճանապարհորդական գնացքը

ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Բաթում . .	3 ժ.	10 ր.	ցերեկ.
ԲԱԹՈՒՄԻՑ գալիս է Թիֆլիս. .	8 »	» »	առաւ.
ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Գանձակ . .	9 »	45 »	առաւ.
ԳԱՆՁԱԿԻՑ գալիս է Թիֆլիս .	8 »	20 »	եկեկ.

—

ՌՈՒՍԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Ամառնային երթևեկութիւն

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը, երեկոյեան 4 ժամին, շոգենաւը Բաթումից ուղևորվում է Օդեսա՝ Սուխումի և Նօվօրօսիյսկի վրայով:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օրերը, երեկոյեան 4 ժամին, ուղղակի րէյսով, Նօվօրօսիյսկի վրայով:

ՇԱԲԱԹ օրերը, 8 ժամին երեկոյեան, շրջական րէյսով, բոլոր նաւահանգիստների վրայով:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ օրերը, 7 ժամին երեկոյեան, արտասահմանեան րէյսով դէպի Կ. Պօլիս:

Ժամանակաւոր խմբագիր Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆՑ

Հրատարակիչ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ՀՐԱՒԷՐ

Կաթողիկէ Ս. Աստուածածնի (Ս. Գէորգ) եկեղեցու ծխական դպրոցի հոգաբարձութիւնը՝ սրանով յայտարարում է, որ կիրակի, ամսոյս 9-ին, ժամը 10-ին ս. պատարագից յետոյ պէտք է կատարվի յիշեալ դպրոցի նոր շինութեան օրհնութիւնը, ուստի ծխական ժողովուրդք նոյն եկեղեցու հրաւիրվում են նշանակեալ օրը ներկայ լինելու հանդիսին: 1—1

Տպագրվում է և հոկտեմբերի վերջին լոյս կը տեսնի Մոսկվայում

„ՍՈԽԱԿ"

ազգային լիակատար երգարանի առաջին հատորը:

Այս հատորի մէջ, բացի բոլոր գործածական երգերից, տպագրվելու են և նոր երգեր, և բանաստեղծութիւններ, և, երգերին վերաբերեալ, քանի մի արձակ գրուածքներ, թւով մօտ 300: Չը նայելով գրքի մեծութեանը, իւրաքանչիւր օրինակի գինը նշանակում ենք, կանխիկ վճարող բաժանորդների համար, մի րուբլի: Օտարաքաղաքացիք թող բարեհաճեն, որքան կարելի է, վաղօրօք դիմել Բագու, „Սոխակի" հրատարակիչ Գրիգոր քահ. Գրիգորեանցին՝ հասցէով, Священнику Григорію Григоріанцъ, *Баку*. 1—3

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ որ աւարտել է գիմնազիան և Գայիանեան ուսումնարանի 6 դասատունը, մատչելի գներով պատրաստում է աշակերտներ և կրկնութիւններ է անում ամեն առարկաներից. հասցէն. Мѣщанская улица, № 15 домъ Придонова. 1—5

ԳԻՄՆԱԶԻԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՎԿԱՅԱԿԱՆՈՎ մի պարոնի ընտանիքում ընդունվում են գիշերօթիկ աշակերտներ: Նոյն տեղը կարող են անել և ԿՐԿՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: Հասցէն կարելի է իմանալ Ծատուրեանի խանութում, Դվորցովայա փողոցի վրա: 1—5

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻ ուսումնարանի համար հարկաւոր է մի ուսուցիչ, 23 դաս, վերակացութիւն, 445 րուբլի ռոճիկ: Ցանկացողները շտապով պէտք է դիմեն Ախալցխայի դպրոցի վարչութեան: 1—2

ԴԶԼԱՐԻ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ հրաւիրում են փայլչագրութեան, գծագրութեան ուսուցիչ 20 դասով և վերակացութիւն արականում. առաջին կոպարով: Դիմել հոգաբարձութեան: 2—3

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Շոգենաւերի կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկուշաբաթը մի անգամ, հինգշաբթի 4/16 ապրիլից սկսած

ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ

Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն, և Կ. Պօլիս, հինգշաբթի օրերը, երկուշաբաթը մի անգամ, հինգշաբթի 26 ապրիլից (մայիսի 8-ից) սկսած:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ԵՆ ԳԱԼԻՍ

Հինգշաբթի,	16/28 օգոստոսի,	շոգենաւ ԱՆԱՏՕԼԻԱ	նաւապետ	ԳԱՐՐԻԳ
—	30 օգոստոսի (11 սեպտեմբերի) —	ՍԻՐԿԱՍԻ	—	ԲՕՇԷԼ
—	13/25 սեպտեմբերի —	ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ	—	ԺԻԲՈՒԷՆ
—	27 սեպտեմբերի (9 հոկտեմբերի) —	ԱՆԱՏՕԼԻԱ	—	ԳԱՐՐԻԿ.

Տեղեկութիւնների համար ճանապարհորդների և բեռների մասին թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան ագէնտներին. ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. Գարանիօնին, Նաբերեժնայա, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. Վիկտոր դ'ԱՐՆՕԻՆ, Միջին-փողոցում, նախկին գեներալ Տէր-Ասատուրովի տանը: 9—10 (Ե. և Շ.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՈՒՂԵՑՈՅՑ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ՇԵՐԱՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

ԳՐԵՑ ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Կ. ՄԷԼԻՔ-ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ

Հրատարակութիւն Թիֆլիսի հայերէն գրքեր հրատարակող ընկերութեան

Գինն է 40 կոպէկ:

Կարելի է ստանալ Թիֆլիսի հայ գրավաճառներից: 5—5

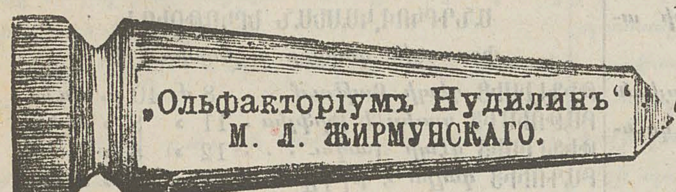

ՄԻՋՈՑ **ԽԱՐԲՈՒԽԻ** ԴԷՄ

բժշկական դեպարտամենտից թոյլատրված

ՕԼՖԱԿՏՕՐԻՈՒՄ ՆՈՒԴԻԼԻՆ

Մ. Լ. ԺԻՐՄՈՒՆՍԿՈՒ

ծախվում է 40 կոպէկով

Դեղագործական Ապրանքների վաճառման կովկասեան ընկերութեան մէջ Թիֆլիսում: 23—52 (Շ.)

Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Թիֆլիսում և Բագուում Բարձրագոյն

հաստատված դեղատուն ապրանքների վաճառման կովկասեան ընկերութեան մօտ: 4—50 (շ.)

Ի գիտութիւն թարգմանիչների յայտնվում է, որ արդէն թարգմանված է Վ. Գարշինի „Չորս օր" (четыре дня) գրուածքը: 1—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է ընդհանուր տեղեկութեան, որ սոյն թւից վարչութեան շինութեան մէջ ամեն օր, 9 ժամից մինչև 2 ժամը կէսօրից յետոյ, կարելի է տեսնել ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԸՆՏՐՈՂՆԵՐԻ ՑՈՒՑԱԿՆԵՐԸ 1891—1894 թւերի քառամեակի համար: Այն անձինք, որոնք անկանոն կերպով մացված կը լինեն ցուցակների մէջ կամ բոլորովին դուրս թողված, իրաւունք ունեն ներկայացնել վարչութեանը իրանց առարկութիւնները մինչև այս սեպտեմբերի 21-ը, և ապա այդ առարկութիւնները կառաջարկվեն դումային: 3—3

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Ե Ր Կ Ո Ւ Ս Ե Ռ Ի Ա Ն Ձ Ա Ն Ց Հ Ա Մ Ա Ր

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ատեստատներ:

Աւանդելի առարկայք սոքա են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն, 2) Առևտրական Թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) գեղագրութիւն:

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից, ընդունելութիւնները սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Աղէքսանդր Փրիդոնովի տանը, № 9 Սերգիէվսկայա և Նագօրնայա փողոցների անկիւնում, դեղատան դիմաց: Ծրագիրը ու կանոնները կարելի է ստանալ ԶՐԻԱՊԷՍ եղբ. Ծովիանովների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են կուրսերի հիմնողին.—въ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу.

11—12 (Ե. Շ.)

Մի երիտասարդ, որ քաջ գիտէ ֆրանսերէն, բնակութիւն հաստատելով Թիֆլիսում, ցանկանում է ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ տալ, շատ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳՆՈՎ: Ցանկացողները կարող են դիմել Սալի-օղլու ծխախոտի գործարանը (Բեբուտովսկայա փողոց) և հարցնել Յովհաննէս Գիւրջեանից: 6—10

Գ. Նիկ. Տէր-Ղևոնդեանի հրատարակութեամբ այս օրերս լոյս տեսան հետևեալ հրատարակութիւնները՝

1) Թումանեանց՝ Начальная книга Русскаго языка для Армянскихъ школъ.

Այն դասագիրքը բովանդակում է՝ ա, ռուսաց լեզուի այբուբենը այլ և այլ դասերի բաժանած, բ, ընթերցանելի կարևոր յօդուածներ, քաղած ռուս մանկական գրողների գործերից, գ, մի յաւելուած առածների, հանելուկների և առեղծուածների: Գրքի առաջին և երկրորդ բաժիններին—այբբենական և ընթերցանական մասին կցած են բազմաթիւ օժանդակ վարժութիւններ, որոնք փոխադարձ թարգմանութեանց շնորհիւ շաղկապուելով իրար հետ, առանց քերականական անուանակոչութեան, անզգալի կերպով մտցնում են մանկանը ռուսաց լեզուի առանձնութիւնների և նրբութիւնների մէջ, առանձնութիւններ, որոնք հայ մանուկների համար նամանաւանդ դժուար են, որովհետև իր մայրենի լեզուի մէջ չի հանդիպել նոցա, որպիսի են, օրինակ, սեռերի, թւերի և քանակը, որպիսութիւնն ու գործողութիւնը ցոյց տուող բառերի փոխադարձ յարաբերութիւնները ռուսաց լեզուի մէջ և այլն:

Գինն է 25 կ. զեղչը հարիւրին 25%.

2) Տէր-Ղևոնդեանց՝ Մայրենի լեզու, երրորդ տարի, վեցերորդ տպագրութիւն. գինն է 50 կ. զեղչը 25-ի.

3) Տէր-Ղևոնդեան՝ Մայրենի լեզու, չորրորդ տարի, վեցերորդ տպագ. գինն է 65 կ. զեղչը 25%.

Մայրենի լեզուի չ ո ր ր ո ր դ տ ա ր ի ն, ահա քանի տարի է, hասած էր հրապարակից. իր սկզբնական բովանդակութեամբ մենք չէինք կարողանում նորան հրատարակել, իսկ նոր խմբագրութիւն տալու համար մեզ պակասում էր ժամանակը: Ներկայումս նորից աչքի անցուցանելով մեր հեղինակների վերջին գրութիւնները, մենք թէ արմատականապէս փոփոխեցինք Մայրենի լեզուի ե ր ր ո ր դ տարուայ բովանդակութիւնը, աւելացնելով բազմաթիւ արձակ և բանաստեղծական գրութիւններ և թէ կազմեցինք չ ո ր ր ո ր դ տ ա ր ի ն, որ հաւատարիմ մնալով իւր նախագաղափարին, բովանդակում է իր մէջ պատմողական—զրուցատրական, նկարագրական—տեղագրական, բնագիտական—աշխարհագրական և պատմական—կենսագրական բովանդակութեամբ նիւթեր թէ արձակ և թէ բանաստեղծական գրուածներով: 2—3

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ ԵՄ պ. պ. սիրողներին լաւ

ԾԽԱԽՈՏ

և

ՊԱՊԻՐՈՍՆԵՐ

իմ գործարանից, որը վաղուց վայելում է հասարակութեան ուշադրութիւնը:

Պ Ա Տ Ո Ւ Է Ր Ն Ե Ր Ը

ճշտութեամբ, խստութեամբ և գործ ածողների ճաշակով են կատարվում:

—

Մագազինում կարելի է գտնել ծխելու համար ամենալաւ գործիքներ և նիւթեր:

ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ն. Յ. ԲՈԶԱՐՋԵԱՆՑԻ

Ոսկեայ մեդալ

Գործարանը. Գուդովիչ փողոցում, Սօլօլակում, սեփական տանը: | Մագազինը Դվորցովայա փողոցում, կալուածական բանկի տանը:

Ոսկեայ մեդալ

Ուշադրութիւնն եմ հրաւիրում մասնաւորապէս մագազինում եղած ԹԻՐՔԱՑ և ՏԵՂԱԿԱՆ ամենալաւ յատկութեան և զանազան տեսակի թարմ ծխախոտի մեծ քանակութեան վրա:

—

Օտարերկրեայ պատուէրները կատարվում են անմիջապէս:

Մեծ քանակութեամբ առնողներին արվում է զիջում, պայմանին համեմատ:

10—10 (շ.)

Дозволено цензурою, Тифлисъ 7 Сентября 1890 г. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовск. ул. д. каз.